

PAULA STEENWINKEL

DROGREDEKENEN

HERKENNEN EN WEERLEGGEN

MET CARTOONS VAN FOKKE & SUKKE

Boom

INHOUD

Inleiding:
wat doen drogredenaars,
wat zijn hun trucs en hoe geef je tegengas? 7

A contrariodrogreden	26
Attributiefout	30
Autoriteitsdrogreden	34
Ad baculum	38
Beroep op emotie	42
Bevestiging van de consequens	46
Blaming the victim	50
Both sides	54
Catch 22	58
Causaliteitsdrogreden	62
Cirkelredenering	66
De drogreden van het (on)gewenste gevolg	70
Defaitistische drogreden	74
Ad ego	78
Guilt by association	82
Hellend vlak	86
Ad hominem	90
Hij/zij-bak	94
Ad ignorantiam	98
Is-ought	102
Het jachtgeweer	106
Jij-bak	110
Ad legis	114
Many questions	118
Metadrogreden	122
Ad nauseam	126

Non sequitur	130
No true Scotsman	134
Ad novitatem	138
N=1	142
Ontduiken van de bewijslast	146
Ad populum	150
Post hoc ergo propter hoc	154
Red herring	158
De semantische drogreden	162
Statistische drogredenen	166
De stropop	170
Sunk cost	174
Tone policing	178
Traditiedrogreden	182
Vals dilemma	186
Valse vergelijking	190
Whataboutisme	194
<i>Nawoord en dank</i>	199
<i>Fragment van het begin, ontleed</i>	203
<i>Register</i>	206

BOTH SIDES

‘He said – she said.’

‘De waarheid ligt altijd in het midden.’

‘Waar twee vechten, hebben twee schuld.’

De *both sides* is een postmoderne drogreden; hij suggereert dat elke opvatting gelijkwaardig is, dat in een discussie beide partijen een beetje gelijk hebben. Maar dat is natuurlijk lang niet altijd zo: als je discussieert over wie de weduwe heeft vermoord, kun je niet zeggen: oké, dan hebben de klusjesman en de boekhouder het allebei gedaan. Andere termen zijn *het valse midden*, *false equivalence*, *false balance* of *vals compromis*.

Waarom werkt dit? De *both sides* is geniepig want hij klinkt zo verstandig, gebalanceerd en genuanceerd. Iemand die zich niet laat verleiden tot het innemen van een standpunt, maar beide kanten van de medaille belicht, komt neutraal, redelijk en onafhankelijk over. Maar die houding is niet altijd juist – en soms misschien ook wel zwak of laf. Soms heeft de ene partij het nu eenmaal wel, en de andere niet bij het rechte eind.

Nuance

Maar soms hebben twee partijen inderdaad allebei deels gelijk en soms ligt de waarheid inderdaad in het midden; dat merk je vaak als je in een ruzie eerst het verontwaardigde verhaal van de ene partij hoort

FOKKE & SUKKE

ZITTEN IN DE REDACTIE VAN EEN TALKSHOW

en later van de andere. Maar dat het *vaak* zo is wil nog niet zeggen dat het *altijd* zo is. Iemand die op straat beroofd wordt, heeft niet ook zelf 'een beetje schuld'. Blijf dus altijd kritisch zelf beoordelen wie (het meeste) gelijk heeft.

Both sides

herkennen & weerleggen

Weerlegstrategie

Benadruk de ongelijkwaardigheid. Isaac Asimov gaf daar een mooi voorbeeld van:

When people thought the Earth was flat, they were wrong. When people thought the Earth was spherical, they were wrong. But if you think that thinking the Earth is spherical is just as wrong as thinking the Earth is flat, then your view is wronger than both of them put together.

Zoals zo vaak kan ironie ook behulpzaam zijn.

- *Waarom moeten we de wetenschappers geloven? Er zijn immers ook veel publicaties over risico's van vaccinaties.*

Zullen we dan natuurkundigen met fakirs laten discussiëren over de zwaartekracht?

- *De waarheid ligt altijd in het midden; daarom moet je antivaxxers ook altijd evenveel ruimte geven in je praatprogramma's.*

Nee, zo normaliseer je de onzin.

● *Je bent vreemdgegaan; ik heb je appjes aan Kim gelezen.*

Je hebt dus in mijn mobiel lopen snuffelen. Dan staan we quitte.

Dus jij stelt vreemdgaan gelijk met jouw appjes lezen?

● Ernst Jansz bij talkshow Beau:

De conclusie kan niet anders zijn dan dat corona, hoe akelig de ziekte ook is, met en zonder lockdown niet meer dodelijke slachtoffers eist dan andere recente griep epidemieën. Waarom houdt onze regering dan toch zo star vast aan die verschrikkelijke 1,5 metersamenleving?

Casper:

Lastig. Aan de ene kant heb je virologen; die zeggen A. Aan de andere kant heb je een zanger die heeft gegoogeld en die zegt B. De waarheid zal wel in 't midden liggen.

● Op de Internationale Dag voor de Afschaffing van de Slavernij 2020 twittert iemand:

De slavernij heeft ons ook veel rijkdom gebracht; alles heeft twee kanten. Heel ergerlijk om alleen de negatieve kant te belichten.

Maarten antwoordt:

Tja, zo ken ik er nog wel een paar. Vrouw verkracht, maar man had toch 10 minuten lol. Paard mishandeld, maar dader voelt zich oppermachtig. Kind doodgereden, maar bestuurder had een gezellige avond met vrienden. Alles heeft twee kanten.

CAUSALITEITSDROGREDEN

‘Ik wil de gulden terug; sinds de euro is alles duurder geworden!’

‘Claire wordt binnenkort moeder; we moeten nog maar zien of ze dan nog wel de juiste inzet heeft voor ons team.’

‘Overal waar je ooievaars ziet, blijken de gezinnen groter te zijn. Zie je, ooievaars bevorderen de vruchtbaarheid!’

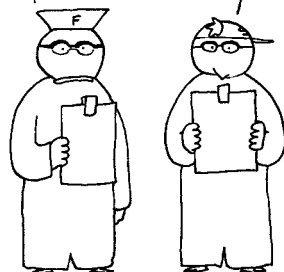
Wie zomaar aanneemt dat er tussen twee dingen of gebeurtenissen een oorzakelijk verband zit, of een oorzaak of een gevolg vermoedt dat er niet hoeft te zijn, gebruikt de *causaliteitsdrogreden*. Dit is een overkoepelende term voor een categorie denkfouten of drogredenen. Er bestaan vele varianten waarvan je er een paar ook apart in dit boek vindt, omdat dit soort onlogisch verband-denken erg veel voorkomt. Sommige gaan van gevolg naar oorzaak: *bevestiging van de consequens*, de *oorzaak veronderstellen*, de *single cause fallacy*; andere van oorzaak naar gevolg: de *drogreden van het ongewenste gevolg*, de *post hoc ergo propter hoc*, de *hellend vlak* en de *non sequitur*.

Waarom werkt dit? Deze drogreden werkt omdat ons brein in de loop der eeuwen heeft geleerd verbanden en patronen te herkennen. Het is vaak handig dat je verbanden legt: je ziet vlammen; even later heb je pijn; de pijn zal dus wel door die vlammen komen. Zo leer je uit gevaarlijke situaties te blijven. Maar door dit instinctmatige verbanden leggen zien we ook wel eens patronen en verbanden die er helemaal niet zijn.

FOKKE & SUKKE HEBBEN HET UITGEBREID ONDERZocht

QUINOA EN
GLUTENVRIJ BROOD
BLIJKT...

...EEN PANISCHE ANGST
VOOR VACCINATIES
TE VERoorZAKEN!

RGVt

Andere oorzaak: we vinden het een prettig idee als dingen een reden hebben en dat we de toekomst kunnen voorspellen; dat maakt de wereld schijnbaar maakbaar. Toeval en onzekerheid voelen onveilig, als aan het lot overgeleverd. Sommige mensen worden zelfs boos als je oppert dat dingen mogelijk *toevallig* samenvallen; je komt aan hun gevoel van zekerheid. In ieder geval vinden ze je vaak naïef. Hou daar rekening mee.

Nuance

Het is heel logisch en handig dat je relaties tussen dingen ziet. Verbanden kunnen leggen is zelfs een factor bij het meten van je IQ. En natuurlijk kan er wel degelijk een oorzaak-gevolgverband zijn tussen twee dingen die na elkaar of tegelijkertijd gebeuren, maar het is riskant er zomaar van uit te gaan dat dat verband klopt.

De causaliteitsdrogreden herkennen & weerleggen

Weerlegstrategie

Vraag naar de logica van de relatie: hoe kan het een het ander eigenlijk veroorzaken? Laat zien dat het verband tussen twee dingen ook domweg toeval kan zijn. Of dat er een andere verklaring of een ander logisch verband is. Absurde voorbeelden willen daar wel eens bij helpen.

- Thierry Baudet twittert ten tijde van het Oekraïne-referendum:

Sinds de ondertekening van het associatieverdrag met Oekraïne is het aantal moorden in Oekraïne toegenomen van 5900 naar 8200.

Ja hoor, Thierry, en sinds de ribbelchips duurder werden, steeg het aantal doden in de VS door een val uit een rolstoel van 175 naar 325.

- *Wanneer ga jij eens trouwen Teun; wist je dat getrouwde mannen langer leven?*

Dat zegt toch niks, kan ook door iets anders komen? Misschien hebben mannen die trouwen een ander karakter dan andere mannen: zijn ze rustiger? Verstandiger?

Uit onderzoek blijkt ook een sterk verband tussen mannen met korte broek en ijsconsumptie, maar van harige benen krijg je ook geen trek in ijs.

- *Uit onderzoek blijkt dat mensen die vaker overwerken, ook meer van hun werk houden (dus is het prima om ons personeel te laten overwerken).*

Huh? Bedoel je dat iemand die níét zo van zijn werk houdt, méér van zijn werk gaat houden als hij moet overwerken?! Lijkt me sterk.

Mij lijkt het omgekeerde eigenlijk logischer: dat mensen die van hun werk houden, het daarom niet zo erg vinden om over te werken.